

Koncepce Speciálně pedagogického centra pro děti a žáky s poruchami zraku na období 2023-2027

Speciálně pedagogické centrum pro žáky s poruchami zraku je školské poradenské zařízení, které poskytuje odborné speciálně pedagogické, pedagogicko – psychologické, terapeutické, sociální a zdravotní služby dětem, žákům a studentům se zrakovým postižením, s poruchami zraku, s deficitem v centrálním zpracování zrakových informací, též v kombinaci s jiným druhem zdravotního postižení nebo oslabení, jejich rodičům a pedagogům a to na území Hlavního města Prahy a Středočeského kraje. V posledních letech se ambulantní péče SPC rozšířila o podporu dětí a žáků s poruchami binokulárního vidění (tupozrakost a šilhavost). Tyto poruchy se poměrně často vyskytují v předškolním období a jejich záchyt je běžný i na prvním stupni ZŠ. Zatímco některé oční vady se korigují nasazením brýlové korekce, poruchy binokulárního vidění vyžadují systémovou práci nejen očního lékaře, ale též ortoptistky a speciálního pedagoga.

V oblasti diagnostiky, terapie a RHB centrálních poruch zraku spolupracuje Speciálně pedagogické centrum se zrakovými terapeuty, klinickými logopedy a oftalmology. Zařízení poskytuje komplexní služby určené pro děti se zrakovým postižením.

1. Oblast inkluze, péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, jejich rodiče a pedagogy

Klienty Speciálně pedagogického centra pro zrakově postižené se stávají děti zpravidla od 3 let, v naší péči mohou zůstat i studenti do ukončení VOŠ. Poskytujeme standardní činnosti v souladu s vyhláškou 27/2016 Sb., v platném znění.

V návaznosti na novelu zákona č. 561/200 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, bude postupně upravován systém péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tak jak je specifikováno zejména v §16, vyhl.27/2016, Sb., v platném znění. Žáci se SVP budou vzdělávání s využitím podpůrných opatření, která mají kompenzovat jejich speciální vzdělávací potřeby a vyrovnávat jejich obtíže ve vzdělávání. Těmito opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školních a školských poradenských službách, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Podpůrná opatření zahrnují poradenskou pomoc školy a školského poradenského zařízení, úpravu organizace, obsahu, hodnocení a forem a metod vzdělávání a školských služeb, včetně zabezpečení výuky předmětů speciálně pedagogické péče a včetně prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání až o dva roky. Dále se za podpůrné opatření považuje úprava podmínek přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání. Předpokládá se i využívání kompenzačních pomůcek a podpůrná opatření zahrnují také možnost úpravy očekávaných výstupů ze vzdělávání u definované skupiny žáků, úpravy obsahů vzdělání, které je možné modifikovat nebo obohacovat. Podpůrná opatření zahrnují také doporučení k personálnímu posílení výuky jednak asistenty pedagoga, jednak využitím dalšího pedagogického pracovníka (učitel, speciální pedagog).

Rodičům a dětem nabízíme

- konzultace ke specifikům výchovy a vzdělávání dítěte se zrakovým postižením
- **odborné vyšetření dítěte speciálním pedagogem - tyflopodem a psychologem – zpráva z vyšetření žáka** (pro zákonné zástupce)
- pomoc s výběrem vhodného způsobu vzdělávání dítěte/ žáka
- **stanovení podpůrných opatření pro vzdělávání žáka** (integrace v MŠ, ZŠ, SŠ nebo zařazení do školy zřízené podle §16 školského zákona- **doporučení pro vzdělávání žáka** (pro kmenovou školu)
- pomoc s výběrem kompenzačních a didaktických pomůcek pro zrakově znevýhodněné

- sociálně právní poradenství
- ambulantní psychologickou péči
- poradenství v oblasti profesní orientace
- výuku čtení a psaní Braillova písma
- výuku prostorové orientace a samostatného pohybu zrakově postižených (POSP ZP)
- nácvik psaní všemi deseti na klávesnici PC
- nácvik práce s kompenzačními pomůckami
- pravidelné i jednorázové intervence (cvičení zrakové percepce, zrakovou stimulaci, logopedii, nápravy SPU)
- informace o institucích zabývajících se problematikou zrakově postižených
- bezplatné půjčování odborné literatury
- bezplatné půjčování vybraných kompenzačních pomůcek
- nadstandartní bezplatnou psychoterapeutickou péči pro naše klienty

Pedagogům a školám nabízíme

- doporučení pro vzdělávání žáka v běžné nebo speciální škole, stanovení potřeby podpůrných opatření ve vzdělávání
- odbornou pomoc při zpracování individuálního vzdělávacího plánu pro žáka
- výjezdy do škol s metodickou podporou učitelů a asistentů pedagoga
- konzultace a semináře k problematice vzdělávání zrakově postižených
- pravidelné vzdělávání v rámci DVPP pro učitele a asistenty pedagoga
- bezplatné půjčování kompenzačních pomůcek, odborné literatury a učebnic
- zařazení do výzkumných projektů ve spolupráci s FTK UP Olomouc, PedF UK Praha

Lze předpokládat, že největší podíl na činnostech pracovníků SPC bude opět představovat diagnostika, a to zejména diagnostika vztahující se k určení míry podpory a doporučení odpovídajících podpůrných opatření. Postupně se navyšuje počet speciálně pedagogických a pedagogicko psychologických vyšetření, ale i administrativních úkonů v souvislosti se změnami legislativy.

2. SWOT analýza cílů předešlého období 2018- 2022

silné stránky	slabé stránky	příležitosti	hrozby
• tradice • odbornost a profesionalita • komplexnost péče • vybavení • bezbariérovost	• frekvence terénní služeb ve školách • vysoký počet klientů na odborného pracovníka • administrativní zátěž	• práce pod supervizí • intervize • rozšíření týmu (specped, psycholog, soc.pracovník), administrativní pracovník	• právní subjektivita SPC • omezení v doporučování podpůrných opatření • omezený trh práce odborných profesí

Pro rodiče, děti a žáky se ZP a závažným onemocněním se nám podařilo rozšířit služby v těchto oblastech.

- vybudování vyšetřovny zrakové terapie
- zahrnutí ortoptické a pleoptické léčby pod vedením ortoptické sestry do služeb SPC
- úzkou spolupráci s očním lékařem – konzultace lékaře v prostorách SPC
- pravidelné schůzky s dětmi určené k rozvoji grafomotoriky a přípravy na školu
- cílená diagnostika motorických obtíží a podpůrné intervenční motorické programy pro děti a žáky se ZP

- logopedická péče
- podpůrná skupina pro rozvoj dílčích schopností pro žáky 1.stupně ZŠ

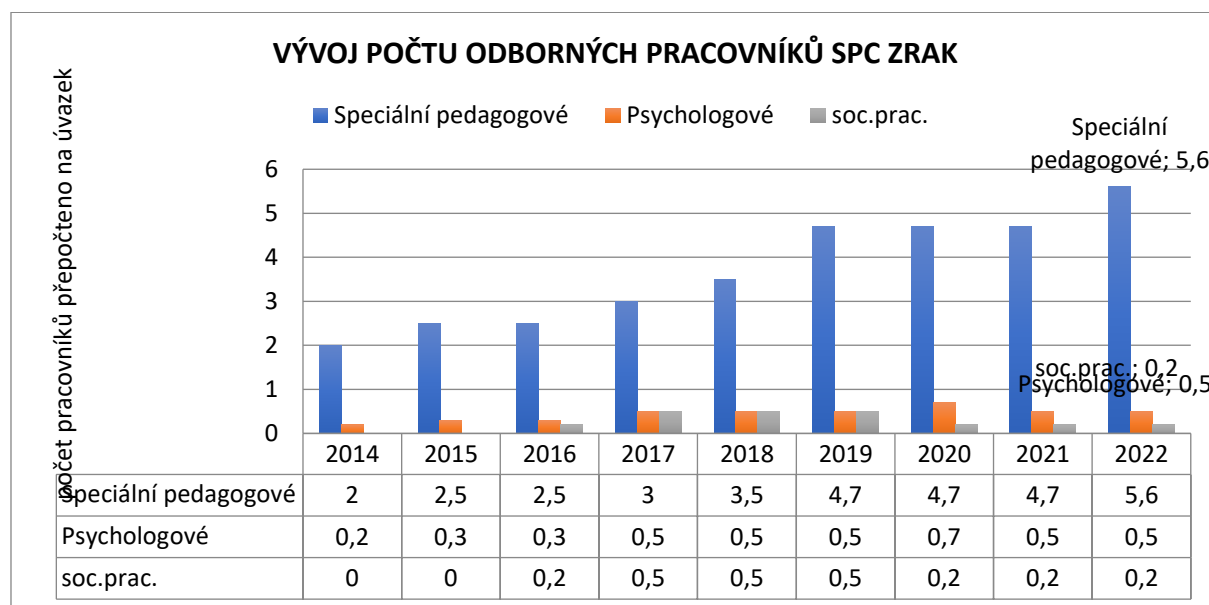
Do dalších let je třeba počítat také s nutností výrazně zvýšené metodické podpory směrem k pedagogům běžných škol. Pedagogové využívají především podporu při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu a jejich uplatňování v praxi a metodické vedení asistentů pedagoga. Další okruh představuje poradenskou pomoc školám v oblasti organizačního zabezpečení výuky převážně u integrovaných žáků a řešení praktických dotazů nejen pedagogů škol, ale i rodičů, které směřují k podporám přímo ve výuce, ale i k uplatňování školské legislativy. Klienty centra jsou nejen žáci se zrakovým postižením, ale i žáci se souběžným postižením více vadami a tak odborní pracovníci SPC spolupracují a i nadále budou rozvíjet úzkou kooperaci s odborníky z dalších školských poradenských zařízení, s lékaři, klinickými psychology a klinickými logopedy.

3. Personální obsazení

V souvislosti s výše uvedeným, se personální zabezpečení především na pozicích speciálních pedagogů – tyflopedů jeví stále jako nedostatečné, proto budeme usilovat o navýšení počtu pracovníků na tyto pozice. Cílem je, aby na 1, 0 úv. speciálního pedagoga SPC připadlo 80 klientů. Pokud by došlo k navýšení pracovních pozic odborných pracovníků centra, rádi bychom naplnili potřebu metodické podpory pedagogům dalším rozšířením činnosti o např. semináře pro učitele přímo na jejich pracovištích, konzultační setkání s pedagogy a asistenty pedagogů na pracovišti SPC, metodickými schůzkami s výchovnými poradci na pracovišti SPC. Důležitým předpokladem pro realizaci diagnostiky zrakových funkcí je odbornost zrakového terapeuta. Do dalších let plánujeme rozšíření jeho služeb, ve spolupráci s očním lékařem v místě SPC a to především v oblasti předškolního vzdělávání – plánujeme vybudovat oční MŠ. Pro další období by měla být posílena činnost v oblasti profesní orientace a podpora přímo na středních školách (především na učebních oborech, kde mají žáci se zrakovým postižením velké problémy). Pozice sociální pracovníce SPC se jeví jako nezbytná, cílem je navýšení úvazku na 1,0 pro tuto pozici, což s sebou přinese i možnost terénní práce, místních šetření. Z důvodu přetrvávající administrativní zátěže je nutné posílení týmu SPC o min. 0,2 úv. administrativního pracovníka a ve školním roce 2023/2024 výměna obsazení na personálního obsazení na pozici psycholog SPC.

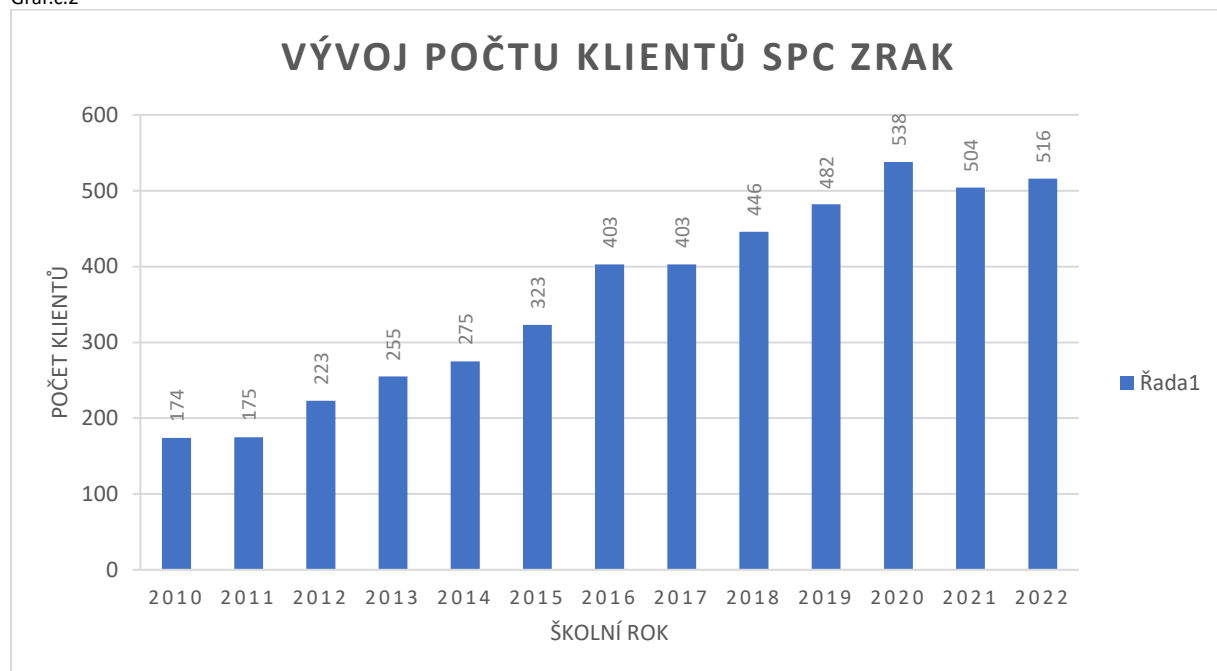
Vývoj pracovních úvazků odborných pracovníků SPC

Graf č.1 vykazuje meziroční nárůst klientů SPC, počet odborných pracovníků zůstával do roku 2015 stagnující. Graf č.1

Graf č. 2 ukazuje vývoj počtu klientů, který má od počátku sledování vzrůstající tendenci. K ustálení došlo od roku 2020, kdy se počet drží nad hranicí 500 klientů.

Graf.č.2

Vzhledem k plánovaným změnám vztahujícím se k provozu SPC, předpokládaným zvýšením pracovních výkonů v těchto zařízeních a s ohledem na interní analýzu rozložení počtu klientů podle věku a potřeb podpory, ale i specializace odborných pracovníků je nutné pokračovat v navyšování pracovních úvazků především speciálních pedagogů pro SPC ZP, ale též rozšíření pracovního úvazku psychologa a sociální pracovnice.

Tabulka č.1 představuje současné a navrhované složení pracovníků SPC pro ZP s výhledem na další období.

Personální obsazení SPC ZP	Plán - Navrhované personální obsazení SPC ZP pro další období 2023- 2028
1,4 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky se zrakovým postižením předškolního, mladšího školního věku	2,4 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky se zrakovým postižením předškolního, mladšího školního věku
2,0 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky 2.stupeň ZŠ a SŠ včetně PUP k SMZ	2,0 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky 2.stupeň ZŠ a SŠ včetně PUP k SMZ + oblast kariérového poradenství
1,0 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky se zrakovým postižením mladšího školního věku + logoped	1,0 úv. SPPG – tyfloped – péče o žáky se zrakovým postižením mladšího školního věku + logoped
0,2 úv SPPG – tyfloped – nácvik JBV u dětí s amblyopií a strabismem	0,5 úv SPPG – tyfloped – nácvik JBV u dětí s amblyopií a strabismem
1,0 úv SPPG – tyfloped – péče o žáky školy, prostorová orientace a samostatný pohyb žáků se ZP + výuka čtení a psaní Braillova písma	1,0 úv SPPG – tyfloped – péče o žáky školy, prostorová orientace a samostatný pohyb žáků se ZP + výuka čtení a psaní Braillova písma
0,5 úv. psycholog – psychologická pomoc dětem se ZP	1,0 úv. psycholog – psychologická pomoc dětem se ZP
0,2 sociální pracovník	1,0 sociální pracovník 0, 2- 0,5 administrativní pracovník
Zdravotnické služby v SPC ZP	Zdravotnické služby v SPC ZP

Zrakový terapeut SPC	Zrakový terapeut SPC
0,2 ortoptista, speciální pedagog	+ 0,4 ortoptista, podpora MŠ i ZŠ
	+ 0,2 oční lékař, konzultant

Úkoly pro následující období:

- Budeme se podílet na úpravě a výkladech školské legislativy a nadále sledovat veškeré změny v legislativě, spolupracovat s ostatními odborníky (logopedy, dalšími SPC, PPP, příslušným odborem na MŠMT a NPI ČR) tak, abychom mohli poradit a pomoci i v případech vyžadujících velice citlivý a jedinečný způsob řešení s důrazem na individualitu klienta.
- Odborní pracovníci se budou zapojovat i nadále do práce na projektech a podílet se na tvorbě metodických materiálů ve spolupráci s NPI ČR, APSPC, MŠMT a s fakultami speciální pedagogiky v Praze a Olomouci a Brně, katedrou přírodních věd v kinantropologii v Olomouci.
- Prioritou je a bude zajištění optimální podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami zařazeným v běžných školách, ale i žákům ve školách samostatně zřízených podle §16 odst.9 ŠZ.
- Spolupráce se zřizovatelem, odborem školství, mládeže a sportu MHMP.
- Spolupráce s dalšími školskými zařízeními, které pracují se žáky s tělesným postižením a se žáky s více vadami s cílem vytvořit takové podmínky vzdělávání, které těmto žákům umožní maximální rozvoj osobnosti
- Preference principu týmové spolupráce (např. supervizní podpora a intervizní skupina)
- S použitím speciálních metod a postupů u integrovaných žáků budeme i nadále sledovat schopnost používat získané vědomosti v běžném životě.
- Při jednání s klienty budeme vždy vytvářet pocit vzájemné důvěry.
- U klientů s těžšími komunikačními problémy se budeme zaměřovat zejména na sociální užití řeči (sdělení svých přání, potřeb), a to i s podporou systémů AAK.
- V oblasti metodické a poradenské se vždy soustředíme na oblast konkrétní péče směrem ke konkrétnímu dítěti, škole i rodině s akcentací osobních kontaktů.
- V oblasti diagnostické na využívání všech dostupných možností k co nejpřesnější diagnostice a z ní vyplývající navržení podporných opatření.
- Všichni pracovníci SPC se budou účastnit dalšího vzdělávání odborných pracovníků center, zvláště v oblastech diagnostika a stanovování míry podpory a doporučování podpůrných opatření.
- Rozšíření pedagogicko – psychologických služeb - psychoterapeutická a sociální skupina
- Rozšíření informovanosti v oblasti ICT technologií – spolupráce s ČVUT (středisko ELSA a Ateliér asistivních technologií ATELION), Úzce spolupracovat s firmami, které se zabývají vývojem, výrobou a distribucí kompenzačních pomůcek pro žáky a studenty se zrakovým postižením, sledovat novinky v této oblasti.
- Práce s filtry – eliminace vizuálního stresu
- Referenční pracoviště pro podprou dětí s CVI v ZŠ.
- Nadále rozvíjet vzájemnou spolupráci s odbornými pracovišti sociálních služeb – Tyfloservisem, Tyflokabinetem.
- Nadále spolupracovat s neziskovými organizacemi (např. Asociací rodičů a přátel dětí nevidomých a slabozrakých), a s nadacemi zaměřenými na podporu osob se zrakovým postižením (Světluška).

4. Prostorové a materiální vybavení

Od 1.2. 2016 jsme zkušebně rozšířili pracoviště SPC ZP o jednu místnost na adrese Vodičkova 39/791 (budova Ligna), Praha 1, kde poskytujeme 1x týdně ambulantní péči dětem a žákům s poruchou jednoduchého binokulárního vidění (dopis na MHMP ze dne 4.1.2016). Toto pracoviště stále využíváme a daří se nám úspěšně rozšiřovat spolupráci s původně zde umístěným zdravotnickým zařízením (Ortoptika DR.Očka). Rádi bychom tyto

prostory využili též pro ambulanci zrakového terapeuta, který diagnostikuje a rehabilituje zrakové funkce dětí s kombinovaným postižením. Konzultace zrakových terapeutů SPC probíhají od roku 2018 také na pracovišti Centra zrakových vad ve FN v Motol, odkud do našeho centra přichází převážná část klientů.

SPC v předešlém období získalo navíc tři samostatné pracovny, zrakovou cvičebnu a prostornější čekárnu pro klienty. Požadavky na vybavení pracoven (stoly, PC, tiskárny, šatní skříňky atd.), jsou plně respektovány. V původních prostorech SPC v přízemí využíváme jako pracovnu speciálního pedagoga SPC, zrakového terapeuta a sociální pracovnice. Služební automobil SPC je součástí majetku organizace, jedná se o úsporný elektromobil, který je SPC využíván pro terénní služby.

5. Vybavení pracoviště diagnostickými materiály

Na nákup potřebných diagnostických materiálů budeme i nadále využívat finanční prostředky z RP MŠMT určeného na pořízení DG nástrojů. Dosud je SPC vybaveno dostatečným množstvím potřebných DG nástrojů. Základní testovou baterii na diagnostiku funkčního využívání zraku In sight, který jsme získali přes původní NÚV, Testové baterie pro speciálně pedagogickou diagnostiku a diagnostiku pro intervenci zrakového terapeuta jsou v SPC zajišťovány zejména z grantů a v rámci sponzorských darů. Pořídili jsme testy pro diagnostiku zrakové ostrosti a fixace u dětí mladšího školního věku test Keller's Acuity Cards, Worthovy světla pro test binokularity, Testy LEA pro zrakovou ostrost a diferenciální diagnostiku Crowding sy, Lea Flicker Vand pro orientační zkoušku zorného pole, testy barvocitu a testy stereopse Lang I a Lang II. Dále pro diagnostiku dětí předškolního věku Klokánův kufr a test MABC – 2 pro diagnostiku motorických schopností žáků. Prioritou je aktualizace standardizovaných testů čtení a psaní a specifických zkoušek, včetně testu pro diagnostiku struktury matematických schopností DISMAS a MaTeRs pro zjištění připravenosti žáků na školu. V tomto školním roce jsme pořídili testy na diagnostiku CVI Napsy II, a dg. vývojových škál podle Baylleové.

Pro pedagogicko- psychologickou diagnostiku plánujeme vybavit naše SPC níže uvedenými nástroji. Původně nebylo SPC dostatečně vybaveno a mnohdy se diagnostikovalo soukromými testovými bateriemi. V současné době se podařilo pracoviště testy dovybavit, stále však doplňujeme a sledujeme běžné trendy ve využívaných dg. nástrojích.

1. WISC – IV-V
2. WAIS – III
3. Mullen Scales of Early Learning Eileen M. Mullen
4. Testy na CVI a subtesty pro dg. zrakové percepce
5. B-I-T II test
6. DVP test
7. Kresba postavy test test
8. Piers-Harris 2 test
9. VOSP test
10. Pomůcky určené k RHB zraku

6. Evidence klientů

PC databáze klientů SPC je od 1.4.2022 podporována v systému Didanet.

Praha 29.8.2023, s účinností od 1.9.2023

Zpracovaly: Martina Malotová, ředitelka zařízení, Eva Januszová, vedoucí SPC ZP